

KOMMUNAL VUXENUTBILDNING PÅ GRUNDLÄGGANDE NIVÅ

DISKUTERA

Kursplanen i historia

Det här diskussionsunderlaget riktar sig till dig som undervisar i kursen historia inom kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå. Syftet med materialet är att lärare ska få en djupare förståelse för och förtrogenhet med kursplanens innehåll som grund för undervisningen.

Materialet är tänkt att användas som underlag för diskussioner kollegor emellan eller som reflektionsfrågor för den enskilde läraren. Det kollegiala lärandet där lärare tillsammans analyserar och utvärderar sin undervisning kan fungera som ett viktigt verktyg för att utveckla undervisningen och diskussionsunderlaget kan med fördel användas i dessa sammanhang. Vissa frågeställningar rör inte bara lärarens uppdrag utan även utbildningens uppdrag i stort och kan då diskuteras med såväl andra lärare, som studie- och yrkesvägledare och ansvariga för utbildningen.

Diskussionsunderlaget innehåller ett urval av frågeställningar och materialet gör därmed inte anspråk på att vara heltäckande. De frågeställningar som presenteras kan snarare ses som utgångspunkter för vidare diskussioner och reflektioner i lärares arbete med att utveckla sin undervisning. Förhoppningen är att materialet ska stödja och inspirera lärare i detta arbete.

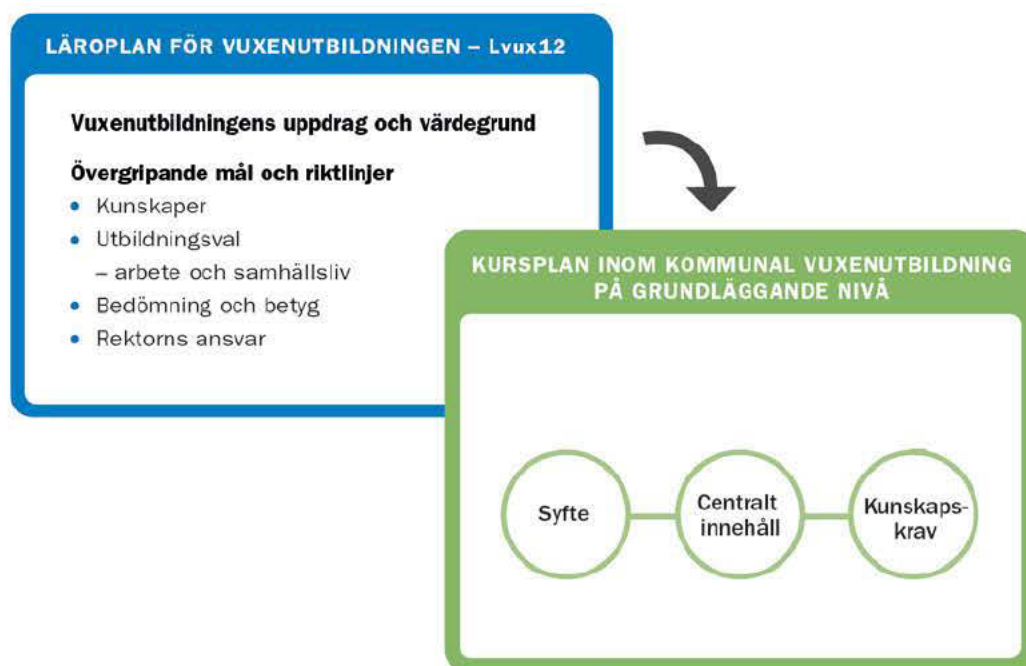
Det finns ett diskussionsunderlag för varje kurs inom kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå. Underlaget innehåller dels frågeställningar som rör undervisningen i historia i relation till hur vuxenutbildningens uppdrag formuleras i skollagen (2010:800) och förordning (SKOLFS 2012:101) om läroplan för vuxenutbildningen, dels frågeställningar som rör kursplanen och dess delar. Utdrag ur kursplanen och övriga styrdokument är kursiverade i texten.

Materialet är ett av flera stödmaterial som Skolverket tagit fram. Diskussionsunderlaget är tänkt som ett komplement till *Kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå – kursplaner och kommentarer* som finns tillgänglig på Skolverkets webbplats, www.skolverket.se. Det finns på webbplatsen även annat material som kan komplettera dessa båda material – se ytterligare lästips på sidan 7.

Kursplanen i ett sammanhang

Förordning (SKOLFS 2012:101) om läroplan för vuxenutbildningen, härnäst kallad Lvux12, innehåller gemensamma delar för hela vuxenutbildningen rörande uppdrag och värdegrund samt övergripande mål och riktlinjer. För att förstå undervisningens uppdrag är det angeläget att läsa kursplanen och läroplanen tillsammans. Läraren behöver dessutom känna till de bestämmelser i skollagen (2010:800) och förordning (2011:1108) om vuxenutbildning som berör verksamheten. Kursplanen behöver läsas och förstås i ljuset av helheten.

Inom kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå finns tolv nationella kurser med fastställda verksamhetspoäng (SKOLFS 2012:18). Varje kursplan inom kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå är indelad i avsnitten *Syfte*, *Centralt innehåll* och *Kunskapskrav*. En utförligare beskrivning av kursplanens olika delar samt kunskapskravens värdeord finns i *Kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå - kursplaner och kommentarer* som finns tillgänglig på Skolverkets webbplats.

- Den kommunala vuxenutbildningen på grundläggande nivå syftar enligt skollagen (2010:800) till att *ge vuxna sådana kunskaper som de behöver för att delta i sambands- och arbetslivet. Den syftar också till att möjliggöra fortsatta studier* (20 kap. 4 §). Vad betyder det för din undervisning i ämnet historia att syftet uttrycker att elever bland annat ska ges sådana kunskaper som de behöver för att delta i samhälls- och arbetslivet?
- I Lvux12, avsnitt 1. *Vuxenutbildningens uppdrag och värdegrund* står det att *bänsyn ska tas till de enskilda elevernas olika förutsättningar, behov och kunskapsnivå* samt att vuxenutbildningen *ska ta till vara de kunskaper och erfarenheter som vuxna elever inhämtat genom arbetsliv eller tidigare studier*. Hur synliggör du de kunskaper och erfarenheter eleven

har med sig i ämnet historia för såväl dig själv som för eleven? Hur arbetar du med detta såväl i början av kursen som under kursens gång?

- Lvux12, avsnitt 2. *Övergripande mål och riktlinjer* anger att läraren bland annat ska *utgå från den enskilda elevens behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande*. Hur kan du i din undervisning utgå från och använda dig av dina elevers olika bakgrund, erfarenheter och kunskaper? Hur gör du idag och hur skulle du ytterligare kunna utveckla detta i din undervisning?
- I skollagen uttrycks att alla elever *ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt* (3 kap. 3 § skollagen). Lvux12, avsnitt 2. *Övergripande mål och riktlinjer* anger dessutom att alla som arbetar inom vuxenutbildningen *ska uppmärksamma de elever som är i behov av stöd*. Hur arbetar ni i din verksamhet med elever som är i behov av stöd? Vilken sorts stöd i undervisningen skulle en elev specifikt inom kursen historia kunna behöva?
- Skollagen anger att *om en elev i utbildning på grundläggande nivå har bristfälliga kunskaper i svenska språket, får utbildningen tillhandahållas på elevens modersmål eller något annat språk som eleven behärskar. Sådan utbildning ska kompletteras med undervisning eller träning i svenska språket*. (20 kap. 12 § skollagen). Hur skulle stöd på modersmålet kunna fungera som ett komplement i din kurs?
- Språkets betydelse för lärandet är framskrivet i alla kursplaner inom kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå och språket spelar en central roll i arbetet med att ge eleven förutsättningar att utvecklas så långt som möjligt.
 - På vilka sätt kan du arbeta språkutvecklande för att stödja en elev i att utveckla kunskaper och förmågor inom kursen historia i din undervisning? Vilka ämnesspråkliga aspekter i kursen är viktiga att ta hänsyn till?
 - Hur planerar du din undervisning för att möta en elev som har kunskaper inom ramen för kursens innehåll men där den språkliga uttrycksförmågan sätter gränser för att uttrycka denna kunskap i tal eller skrift?
- Om syftet med elevens studier är att tillgodogöra sig kunskaper som möjliggör fortsatta studier på gymnasial nivå kan det vara värdefullt att fundera på hur du kan skapa förutsättningar för detta. Reflektera över hur progressionen blir tydlig mellan kurserna på grundläggande respektive gymnasial nivå.

Kursplanen i historia

Kursplanen i historia har som utgångspunkt att alla människor har ett historiemedvetande. Alla har vi förmågan att reflektera över vilka vi är, varifrån vi kommer, vilka möjligheter vi har och vart vi är på väg. Människor styrs och påverkas av händelser och skeenden i det förflutna, men människor har också en förmåga att aktivt förändra sin tillvaro. Att på detta sätt uppfatta historia som en pågående process som vi själva berörs av och deltar i, är ett uttryck för ett utvecklat historiemedvetande.

Syftet

Syftestexten i kursplanen är formulerad så att det tydligt framgår vilket ansvar undervisningen har för att eleverna ska kunna utveckla de kunskaper och förmågor som

anges. Syftet avslutas med ett antal långsiktiga mål som uttrycks som ämnesspecifika förmågor.

- I kursplanens syftestext anges exempelvis att eleven ska utveckla *såväl kunskaper om historiska sammanhang, som sin historiska bildning och sitt historiemedvetande*. Vilka övriga syften lyfts fram i kursplanen? Hur arbetar du för att tydliggöra vad undervisningen i historia syftar till, för såväl dig själv som för eleven?
- Enligt kursplanen ska undervisningen *ge eleven förutsättningar att utveckla en historisk referensram*. Det innebär till exempel att få kunskaper om såväl olika tidsperioder och händelser i det förflutna, som kunskaper om processer bakom olika samhällsförändringar. Hur planerar du din undervisning så att elever med skilda bakgrunder och erfarenheter ges möjligheter att tillägna sig och vidga sin historiska referensram och därmed ges förutsättningar att utveckla sitt historiemedvetande?
- En historisk referensram rymmer även kunskaper som anspelar på uppfattningar om dåtiden – uppfattningar som delas av många och som man i olika sammanhang förväntas känna till. Genom dessa kunskaper blir det möjligt för eleven att förstå, tolka och ta del av samhällsdebatten. Samtidigt lever vi idag i ett mångkulturellt samhälle vilket gör att den historiska referensramen behöver innefatta erfarenheter från hela världen. Hur kan du lägga upp din undervisning så att båda dessa aspekter kommer med?
- I syftestextens långsiktiga mål anges bland annat att eleven ska ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att *reflektera över sin egen och andras användning av historia i olika sammanhang och utifrån olika perspektiv*. Hur stödjer du elever med skilda bakgrunder, erfarenheter och traditioner så att dessa ges utrymme att utveckla denna förmåga?
- Kursplanen uttrycker att undervisningen ska *ge eleven förutsättningar att utveckla förståelse för hur historiska berättelser används i samhället och i vardagslivet. Därigenom ska eleven få olika perspektiv på sina egna och andras identiteter, värderingar och föreställningar*. Hur kan du arbeta för att uppnå detta utifrån ett centralt innehåll som i stora delar lyfter fram europeisk historia om du har elever med rötter utanför Europa?

Det centrala innehållet

Det centrala innehållet anger vad undervisningen i kursen ska behandla. Innehållet är indelat i kunskapsområden som ringar in centrala delar av ämnet och i sin tur består av ett antal punkter. Kunskapsområdena behöver inte motsvara arbetsområden i undervisningen, utan de är enbart ett sätt att strukturera innehållet i ämnet. Det centrala innehållet ska inte begränsa innehållet i undervisningen.

Det centrala innehållet är indelat i fyra kronologiskt ordnade tidsperioder som var och en utgör ett kunskapsområde: *Kring forntiden, medeltiden och forna civilisationer, från förhistorisk tid till cirka 1700; Industrialisering, samhällsomvandling och idéströmningar, cirka 1700-1900; Imperialism och världskrig, cirka 1800-1950 och Demokratisering, efterkrigstid och globalisering, cirka 1900 till nutid*. Det finns även ett femte kunskapsområde: *Hur historia används och historiska begrepp* som kan relateras till alla tidsperioderna.

- Begrepp kan fungera som viktiga verktyg för eleven i arbetet med att få en fördjupad förståelse för ämnets centrala tankegångar. Hur kan du under kursens gång konkret arbeta för att stärka elevens kunskaper vad gäller historiska begrepp, såväl tidsrelaterade som övergripande?

- Det centrala innehållet utgörs i huvudsak av fyra kronologiskt ordnade kunskapsområden. Hur ger du i din undervisning inom dessa kunskapsområden eleven förutsättningar att utveckla sin förmåga att kritiskt granska, tolka och värdera källor? Hur kan du ge eleven stöd att analysera och reflektera över hur historia skapas och används i olika sammanhang?
- När världen utanför Europa berörs i det centrala innehållet är det framförallt inriktat på konflikter. *Historiska berättelser från skilda delar av världen med skildringar av människors upplevelser av förtryck, till exempel i form av kolonialism, rasism eller totalitär diktatur och motstånd mot detta* är ett exempel på ett sådant innehåll. Hur förhåller du dig i din undervisning till detta om dina elever har sin bakgrund i länder som präglas av förtryck?
- Kursplanens centrala innehåll pekar på såväl skriftliga källor som arkeologiskt material, platser och levande människors berättelser som källor till historisk kunskap. *Vad historiska källor från någon högkultur, till exempel i Asien eller Amerika, kan berätta om likheter och skillnader i levnadsvillkor för barn, kvinnor och män* är ett exempel på detta. Utgå från innehållspunkterna i något av kunskapsområdena och fundera på vilket historiskt källmaterial som skulle kunna fungera väl i sammanhanget med tanke på dina elever. Hur skulle det kunna anpassas för olika elever utifrån deras olika språkliga förutsättningar?

Kunskapskraven

Kunskapskraven är skrivna i löpande text och ger helhetsbeskrivningar av vilka kunskaper som krävs för olika betygssteg. De grundar sig på förmågorna som beskrivs i de långsiktiga målen samt på det centrala innehållet.

Kunskapskraven är konstruerade utifrån de olika kunskapsformer som beskrivs i Lvx12, avsnitt 1. *Vuxenutbildningens uppdrag och värdegrund*. Där uttrycks att *kunskap kommer till uttryck i olika former – såsom fakta, förståelse, färdighet och förtrogenhet – som förutsätter och samspelar med varandra*. Enligt läroplanen får inte undervisning och lärande *ensidigt betona den ena eller den andra kunskapsformen*. De olika formerna behöver balanseras och bli till en helhet. Detta innebär att en specifik kunskapsform inte kan kopplas samman med ett visst betygssteg.

Frågorna nedan kan med fördel diskuteras med andra lärare som ett led i arbetet med att utveckla en större samsyn och ett gemensamt språk för att beskriva kunskapsnivåer och prestationer.

- Varje del av kunskapskraven inleds med en beskrivning av vad eleven kan eller har kunskaper om. Beskrivningen tar sin utgångspunkt i en förmåga och beskriver även hur eleven visar sitt kunnande för de olika betygsstegen. Det är med kunskapskravens värdeord som progressionen beskrivs, det vill säga hur kraven förändras och utvecklas mellan betygsstegen. Ett exempel är värdeorden **enkla och till viss del underbyggda** (betyget E), **utvecklade och relativt väl underbyggda** (betyget C) eller **välutvecklade och väl underbyggda** (betyget A) som finns i kursplanen i historia. Utgå från det sammanhang i kunskapskraven där dessa värdeord anges och reflektera över innebörden i värdeorden. Fundera också över vad skillnaden mellan värdeorden innebär för de olika betygsstegen. Relatera gärna till konkreta elevexempel.
- Hur kan lärare och elev få en gemensam förståelse för och medvetenhet om sambandet mellan kursplanens olika delar? Hur kan du exempelvis synliggöra kopplingen mellan förmågorna som uttrycks i de långsiktiga målen och kunskaps-

kraven för eleven? Försök hitta exempel som går att använda tillsammans med eleven för att förklara uppbyggnaden av kunskapskraven i kursplanen i historia.

- Enligt *Skolverkets allmänna råd om bedömning och betygssättning inom vuxenutbildningen* (SKOLFS 2013:187) bör lärare *tillsammans med andra lärare regelbundet analysera och diskutera hur olika elevprestationer bedöms i förhållande till kunskapskraven*. Hur arbetar ni i dag i din verksamhet för att sträva efter en likvärdig kunskapsbedömning och hur kan ni ytterligare utveckla detta arbete?

Läs mer

Här hittar du några av Skolverkets publikationer som är aktuella och berör temat:

Skolverket (2012) *Kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå – kursplaner och kommentarer*

Skolverket (2011) *Kommentarmaterial till kursplanen i historia*

Kommentarmaterialet till kursplanen i historia i grundskolan kan i tillämpliga delar användas även inom kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå.

Skolverkets allmänna råd om bedömning och betygssättning inom vuxenutbildningen (SKOLFS 2013:187)

Skolverket (2011) *Kunskapsbedömning i skolan*

Skolverket (2012) *Betygsskalan och betygsstegen B och D*

Skolverket (2012) *Få syn på språket. -Ett kommentarmaterial om språk- och kunskapsutveckling i alla skolformer, verksamheter och ämnen*